

Arbeidsliv, alkohol og kjønn – om arbeidsplassen som en mulig arena for forebygging av alkoholproblemer. Vi skjønner straks at det ikke dreier seg om en praktisk veileder, snarere en akademisk avhandling.

Det er nettopp det boken er. Og som forsker og akademiker spør jeg om hvorfor man utgir sin akademiske avhandling som bok tre år etter disputasen. Er det bare fordi det er viktig for universitetet i Stavanger å få dette gode forskningsarbeidet innlemmet i sin akademiske publikasjonsserie? Som leser, og ikke minst som bokanmelder, føler jeg meg snytt. Her er jo den akademiske diskursen for lengst avsluttet, disputasen fant sted 28. august 2007. Hvorfor ikke heller nå skrive slik at «vanlige folk» i arbeidslivet kan ha nytte av boken?

For selv om boken er godt skrevet, på klingende nynorsk, er den så akademisk at avstanden til bakken blir for stor. Og vedleggene som det vises til i teksten (intervjuguider, informasjonsskriv etc.) har forsvunnet på veien.

Den empiriske delen av avhandlingen er basert på data fra forskningsintervju og narrativer fra personer som har opplevd at alkoholen etter hvert grep forstyrrende inn i tilværelsen, spesielt i forhold til jobben. Forskningsspørsmålet er: «Kva menings-skapende prosessar involverer tilsette seg i når den enkelte i sin alkoholbruk blir eit tema på jobben?». Forfatteren viser, på en elegant måte, at det her ikke minst er klare kjønnsforskjeller: Mens mennenes alkoholrisiko særlig knytter seg til reisevirksomhet og det som kalles «relasjonsarbeid i fjerne relasjoner», finnes kvinnes risikosituasjoner i det som kalles «omsorgsarbeid i nære relasjoner». Sagvaag skriver finurlig at for mennene blir arbeidsarenaen en arena for relasjoner, og for kvinnene blir hjemmearenaen en arena for arbeid.

Det er mulig jeg ikke helt forstår den samfunnsvitenskapelige plattformen denne studien er basert på. Men forfatteren gjør det ikke lettere for meg når hun skriver om naturvitenskap og menneskekunnskap (s. 25): «Når det gjeld fenomen som er ontologisk subjektive i sin natur, som til dømes opplevingar og erfaringar, er teleologiske forklaringar og hermeneutisk forståing, relevant.» Her er det mange kvalitative honnørord. Men jeg stusser over hvordan en studie som denne kan gjennomføres uten i særlig grad å diskutere opplevelsen av alkoholavhengighet som et biologisk fenomen. Videre savner jeg en bredere forståelse av kulturelle forskjeller i alkoholtilgjengelighet – drikkekulturenes «fuktighet». Selv om Sagvaag viser at det kan være betydelige forskjeller i oppfatningen av hva som er avvikende alkoholatferd, synes jeg ikke dette utnyttes godt nok ved f.eks. å se på klassiske yrkesmessige forskjeller i forhold til fuktighet, altså yrkesmessig variasjon i alkoholrisiko. Men det utkrystalliseres ett klart, ikke-akade-

misk råd, særlig til mannlige alkoholrisikanter: *Reis mindre!* Dette har allerede vært fremme i media en rekke ganger med utgangspunkt i Sagvaags forskningsarbeid.

Olaf Gjerløy Aasland
Legeforeningens forskningsinstitutt

En advarsel mot psykologprofesjonen

Ole Jacob Madsen
Den terapeutiske kultur
205 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2010.
Pris NOK 319
ISBN 978-82-15-01509-5

Psykologprofesjonen har ekspandert enormt. Ifølge forfatteren som er psykolog og filosof, har den utkonkurrert psykiatrien, og psykologisk forståelse gjennomsyrer mer og mer vårt samfunn. Den passer som hånd i hanske med

nyliberalismens og individualiseringens prosjekt hvor målet er at den enkelte borger kontrollerer seg selv og tilskriver alle feil til seg selv og ikke til samfunnet eller politikerne. Hvis det ikke går så godt som ønsket, har det sin rot i den enkeltes mangel på selvfølelse eller forstyrrelser i «det mentale». Da trenger man hjelp av eksperter. Og psykologene stiller opp i selvhjelpsletteraturen, i psykiatrien, i skolen, i kommunen, i idretten, i bedriftene, i såpseriene osv. Som en motvekt til denne suksessfortellingen, har boken ett eneste budskap: «Uansett hvor velmenende psykologers interesser i å forske på psyken og bistå enkeltmennesker i det individualiserte samfunn er, er resultatet at denne virksomheten svekker den samfunnsmessige forestillings-evnen, som er en forutsetning for at individer er kapable til å forstå hvordan egen skjebne henger sammen med samfunnsendringer og tusener andres skjebner. Og verst av alt: Dermed undergraves også individenes vilje til forandring av sin situasjon (status quo) utover å bli (litt) bedre utgaver av seg selv.» Forfatteren advarer mot at stadig flere ikke-psykologiske fenomener blir forstått som noe som oppstår i enkeltmenneskers hjerne. Psykologene bør heve blikket og også se hvilken sosial og politisk situasjon pasientene er i.

Boken er velskrevet, men temmelig ensidig til tross for forsøk på å la motforestillinger komme til orde. Det eneste budskapet gjentas og gjentas, men gjentakel-

sene er til å holde ut. Den er skrevet ut fra et filosofisk perspektiv og refererer en del sentrale kritikere av individualiseringen, nyliberalismen og psykologprofesjonen. Men forfatteren nevner ikke den psykologifobien som tvert imot preger mye av sosiologi, litteraturvitenskap, statsvitenskap og idéhistorie, og som hindrer inkludering av kunnskap om f.eks. personlighet, utviklingspsykologi, gruppedynamikk, sosialpsykologi og det ubevisste i sin forståelse av fenomenene.

Madsen har også noe å si til psykiatrien som kan gi støtte til individualiseringen i samfunnet gjennom å forsterke sitt biologiske perspektiv. Hvis årsaken til psykiatriske lidelser blir oppfattet ensidig som «feil» i hjernen, «slipper man» å påvirke pasientens eventuelt utålelige livssituasjon eller stimulere til å gjøre opprør mot den. Men i så fall forlater man den biopsykososiale modellen.

Forfatteren understreker at den individorienterte psykologien er nødvendig og nyttig, men advarer samtidig mot at man er med på å konservere pasientproduserende krefter i samfunnet. Hvis du trenger argumenter for å løfte blikket og fokusere på pasientenes livssituasjon, er dette boken for deg. Det er den også for alle som er interessert i forholdet mellom psykiatri/psykologi og samfunn/politikk.

Per Vaglum
Avdeling for medisinske atferdsfag
Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo

Lite nytt om kroniske sykdommer

Reinhard Busse, Miriam Blümel,
David Scheller-Kreinsen et al.
Tackling chronic disease in Europe
Strategies, interventions and challenges.
111 s, ill. København: WHO, 2010. Pris CHF 30
ISBN 978-92-890-4192-8

Forfatterne er knyttet til Department of Health Care Management ved Berlins teknologiske universitet. Vi får ikke vite deres bakgrunn, men det virker ikke som leger er blant forfatterne. Det er litt uklart hvem mål-

gruppen er, men man har vel tenkt på helsebyråkrater og politikere med tilknytning til helsevesenet.

Frem til siste verdenskrig var det infek-